

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תשי"ד.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה].

א. מבואר בכ"מ¹ בפירוש מאמר חז"ל² "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", שיש מעלה בעסק בתורת עולה על הקרבת קרבנות בגשמיות, כי, בהקרבת קרבן גשמי יש כמה הגבלות, שההקרבה היא בבית המקדש דוקא, וביום דוקא, ובכהן דוקא וכו', ואילו בהעסק בתורת עולה, שהו"ע הקרבת קרבן ברוחניות, אין כל הגבלות אלו, שהרי ענין זה יכול להיות גם בחוץ לארץ, אפילו בלילה, ואפילו ע"י זר.

— הן אמת שלשון חז"ל הוא "כאילו הקריב עולה", בכ"ף הדמיון, שמזה מובן שההקרבה ברוחניות אינה דומה ממש להקרבה בגשמיות, והיא למטה במדרגה ממנה, ולכן מבקשים³ "ושם נעשה לפניך כו'", לפי שההקרבה בגשמיות היא למעלה מההקרבה ברוחניות, אבל אעפ"כ, בפרטים וענינים אלו שישנם בההקרבה הרוחניות, יש יתרון מעלה על ההקרבה בגשמיות, בכך שאין בהם שום הגבלות, כנ"ל.

וכן הוא גם בענין שמחת בית השואבה — ששמחת בית השואבה בזמן הזה, שאינה אלא ברוחניות, יש בה יתרון מעלה לגבי שמחת בית השואבה כפי שהיתה בגשמיות, כיון שבשמחת בית השואבה בזמן הזה אין ההגבלות שהיו בשמחת בית השואבה בגשמיות:

בנוגע לשמחת בית השואבה בזמן שבית המקדש קיים — איתא במשנה⁴ "החליל (ד"שמחת בית השואבה (ש)היו שמחים בחג לכבוד שאיבת ניסוך המים ומנגנים בחלילים ובכנורות") חמשה וששה" (ש"אינו דוחה יום טוב הלכך לפעמים שהוא חמשה ימים בחג. . . ופעמים שהוא ששה כגון שחל יו"ט ראשון בשבת דפשו להו ששה של חול המועד"), היינו שלא חגגו שמחת בית השואבה אלא בימות החול.

אבל הגבלה זו היא רק בנוגע לשמחת בית השואבה בגשמיות,

(1) ראה לקו"ת אחרי כו, ד ואילך. במדבר 37 הערה 17. וש"נ).
 (2) א ואילך. ובכ"מ.
 (3) בנוסח תפלת המוספין.
 (4) סוכה רפ"ד (ובפרש"י).
 (5) מנחות בסופה (וראה לקו"ש חל"ב ע')

משא"כ שמחת בית השואבה ברוחניות, כיון שמתקיימת בלי כלי שיר המנגידים לקדושת שבת ויו"ט, יכולה להיות גם בשבת ויו"ט, וכיון שיכולה להיות גם בשבת ויו"ט, חייבת היא להתקיים גם בשבת ויו"ט, היינו, שהחיוב דשמחת בית השואבה בזמן הזה הוא גם בשבת ויו"ט, וזהו יתרון המעלה שבשמחת בית השואבה ברוחניות לגבי שמחת בית השואבה בגשמיות.

כלומר: הן אמת ששמחת בית השואבה ברוחניות אינה בערך לשמחת בית השואבה בגשמיות (ע"ד משנת"ל גבי קרבנות, שהקרבה ברוחניות אינה דומה להקרבה בגשמיות), אבל אעפ"כ, בפרטים וענינים אלו הקיימים בשמחת בית השואבה ברוחניות, יש יתרון מעלה בכך שאין בהם ההגבלות הקיימות בשמחת בית השואבה בגשמיות, שישנה גם בשבת ויו"ט.

— ישנם אמנם אחרונים שכותבים נגד עריכת שמחת בית השואבה בשבת ויו"ט, כי לדעתם אסור לרקוד ולטפח בידי בשבת ויו"ט⁵, אבל כבר רבו עליהם הדיעות שבשמחה של מצוה אין כל חששות אלו⁶, ובמילא מובן גם לענין שמחת בית השואבה עכשיו, דלהיות שמחה של מצוה אין כל ההגבלות גם בשבת ויו"ט.

ב. התחלת זמנה של החגיגה והשמחה דשמחת בית השואבה היא (לא בלילה, כמו שסובר העולם, אלא עוד קודם לזה) תיכף לאחרי תמיד של בין הערביים — כדאיתא בגמרא⁷: "כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו, כיצד, שעה ראשונה תמיד של שחר כו' משם לתמיד של בין הערביים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה", והרי "תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה"⁸ (והיינו, שזמן שחיתת התמיד לפי השעון שלנו הוא בשעה שלש וחצי, והקרבתו בשעה ארבע וחצי), ותיכף לאח"ז⁹ התחיל הסדר של שמחת בית השואבה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) היות והשעה היא כבר אחרי ארבע וחצי, ובזמן הזה ששמחת בית השואבה אינה אלא ברוחניות ישנה גם בשבת ויו"ט כנ"ל — צריכים לשמוח עכשיו בשמחת בית השואבה, ועי"ז זוכים לשמוח בשמחת בית השואבה בגשמיות, השמחה בבית

(8) פסחים רפ"ה.

(9) לאחרי משך זמן קצר דשריפת התמיד,

והקטרת הקטורת.

(5) ראה ביצה לו, ב (במשנה). שו"ע

(ואדה"ז) או"ח סשל"ט ס"ג (ס"ב).

(6) ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"א סכ"ט.

(7) סוכה נג, א.

המקדש, שעלי' אמרו¹⁰ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון של שמחת בית השואבה — אם ישנו ניגון כזה].

* * *

ג. אחד מהטעמים על השם "שמחת בית השואבה" הוא "שמשם שואבין רוח הקודש"¹¹. והכוונה בזה — לא רק שבשעת מעשה שרתה רוח הקודש, אלא שמשם שאבו רוח הקודש גם על כל השנה כולה. וכדמוכח מהא דמייתי¹¹ עובדא דיונה בן אמיתי ש"נכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש", והרי נבואת יונה בן אמיתי נמשכה משך זמן אחרי שמחת בית השואבה — בנינוה שבחוץ לארץ, ומוכח מזה, שהרוח הקודש ששואבים משמחת בית השואבה נמשכת גם על הזמן שלאח"ז, ואף במקום אחר. יתר על כן:

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹² בשם כ"ק אדמו"ר הצ"צ, שבסוכות תקס"ט אמר אדמו"ר הזקן בפעם הששית את הדרוש ושאתם מים בששון הנדפס בלקוטי תורה¹³, והי' זה ע"ד מה שהגמרא אומרת שמשם שואבים, יונה קיבל בשמחת בית השואבה את גילוי הנבואה, אנו קבלנו עד אין סוף, הסוף הוא שמשיח יבוא. והיינו, ששאבו ושאו ("מ'האָט געשעפט און געשעפט") לעצמו, לבנים ובני בנים עד ביאת המשיח.

מסיפור זה רואים, שהענין ד"משם שואבין רוח הקודש" הוא לא רק ששואבים לעצמו לכל זמן ולכל מקום (כנ"ל מסיפור דיונה בן אמיתי), אלא עוד יותר, ששואבים גם לדורות הבאים, עד ביאת המשיח. כי, כשהצ"צ אומר עד ביאת המשיח, כוונתו לביאת המשיח כפשוטה "פאַר זיך, פאַר די קינדער, פאַר די איינקלאַך וכו' וכו', ביז ביאת המשיח".

ועוד דבר רואים מסיפור זה, ש"משם שואבין רוח הקודש" קאי לא רק על שמחת בית השואבה שבבית המקדש — מצד קדושת המקום,

יום" טז תשרי, ב' דחג הסוכות. וראה גם אג"ק ח"א ע' שנג. (13) דרושי סוכות עח, ג ואילך.

(10) סוכה נא, סע"א (במשנה). שם, ב.
 (11) ירושלמי סוכה רפ"ה.
 (12) ראה שיחת ליל ב' דחגה"ס תרצ"ז
 ס"א (סה"ש תרצ"ז ע' 162) — נעתק ב"היום

שהרי שמחת בית השואבה התקיימה בעזרת נשים, שקדושתה היא אחת מהעשר קדושות¹⁴ — אלא אפשר לשאוב רוח הקודש גם משמחת בית השואבה שחוגגים בחוץ לארץ ולאחרי החורבן, כבסיפור הנ"ל מהצ"צ שהי' אחרי החורבן.

ועוד זאת — שדבר זה שייך לכל אחד ואחד, שכל אחד יכול לשאוב רוח הקודש משמחת בית השואבה, וכמובן מדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁵ שרוח הקודש היינו ש"מודיעין לו רזי תורה", ובמילא הרי זה שייך לכל אחד ואחד. — אלא שאצל כל אחד הוא לפי ערכו ומדריגתו. וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶, שחסיד א' אמר להחסיד ר' אייזיק מהאָמיל: "אתה שאבת דליים מלאים ואני שאבתי כוסית קטנה" ("איר האָט אָנגעפילט פולע קאַטקעס, און איך — אַ קליין קעלישיקל"). ובמילא צריכים הכל לשמוח בשמחת בית השואבה, והשמחה [שמחת יו"ט בכלל, ובפרט שמחת בית השואבה, שעלי' אמרו "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"] פועלת ומשנה מ"כלים קטנים" — "כלים גדולים",

ועד שזוכים לביאת המשיח, שאז לא יצטרכו הענין דשאיבת רוח הקודש, כיון שיהי' ענין נעלה יותר מרוח הקודש — "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"¹⁷.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח].

* * *

ד. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה סוכה שחמתה מרובה וכו'.

* * *

ה. איתא בילקוט¹⁸: "אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג [הסוכות] . . אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת, למה, אתה מוצא שבפסח התבואה נידונית ואין אדם יודע אם עושה השנה תבואה אם אינו עושה לפיכך אין כתוב שם שמחה . . וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת . . מפני שהתבואה נכנסת בפנים, ומה טעם

16) סה"ש תש"א ע' 37. וראה גם שם ע' 36.

17) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

18) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחילתו).

14) כלים פ"א מ"רח. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ז הי"ג-ז.

15) המשך תע"ב ח"ג ס"ע א'שפה (נעתק ב"היום יום" ו שבט). סה"מ עזרת ריש ע' קיב.

אין כתוב שם שתי שמחות לפי שפירות האילן נידונין .. אבל בחג [הסוכות] לפי שנטלו הנפשות דימוס [פירוש, פטור] ביום הכפורים .. ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים לפיכך כתב שלש שמחות".

ויש לבאר תוכן דברי הילקוט, שעיקר ענין השמחה הוא באסיפת פירות האילן דוקא.

ו. החילוק בין תבואת השדה ותבואת האילן הוא¹⁹:

תבואת השדה — "אין צריך שהות כ"כ ועיכוב מזמן הזריעה עד הצמיחה", כך שבזמן קצר יודעים כבר מה נעשה עם התבואה, משא"כ בשדה אילן "יש שהות ועיכוב רב בזמן צמיחתו", ועד שיש פירות — כמו תמר וחרוב — שמוציאים פירות לאחרי שבעים שנה (וכמארז"ל²⁰ על הפסוק²¹ "צדיק כתמר יפרח").

ומעלה נוספת בתבואת השדה — שאינה זקוקה לריבוי עבודה ויגיעה כמו פירות האילן, דאף שיש צורך בל"ט מלאכות, דתנא סידורא דפת נקט²² החורש והזורע כו', מ"מ, אין זה בערך להעבודה והיגיעה שישנה בשדה אילן, ועד כדי כך, שהיגיעה בתבואת השדה והיגיעה בשדה אילן נקראים בשמות שונים — זו נקראת זריעה וזו נטיעה. ועוד זאת, שבשדה אילן נמשכת היגיעה כל זמן צמיחת הפירות על האילן, כי הפירות צריכים השגחה תמידית שלא יתקלקלו.

אבל לאידך גיסא גדלה מעלת פירות אילן על תבואת השדה — שהריוח בפירות אילן גדול הרבה יותר מאשר בתבואת השדה, הן בכמות והן באיכות, שהרי "הזריעה דתבואה כמו גרעין החטה יצמח ממנו כדמותו ובצלמו אלא שהוא בתוספת וברבוי",

כלומר: הן באיכות — הרי התבואה הנצמחת היא מאותה האיכות של הגרעין הנזרע, והן בכמות — שהצמיחה היא לפי ערך הזריעה, דאע"פ "שהוא בתוספת וברבוי", ועד שיכול לצמוח עשר פעמים ככה, או אפילו מאה או אלף פעמים (וע"ד מ"ש ביצחק²³ "ויזרע יצחק גו' וימצא גו' מאה שערים"), מכל מקום הכל הוא לפי ערך הזריעה;

משא"כ בפירות האילן — הצמיחה היא שלא לפי ערך הנטיעה

19) לקו"ת בחוקתי מט, ד.

22) שבת עד, ב.

20) ראה זח"ג טז, א ובנצ"ז אות ד.

23) תולדות כו, יב ובפרש"י (נתבאר

בלקו"ש ח"ה ע' 121 ואילך).

וש"נ.

21) תהלים צב, יג.

כלל, שזורעין גרעין אחד בארץ שאין בו לא טעם ולא ריח, וממנו צומח אילן גדול נושא פירות, שאין בין הפירות להגרעין שום ערך כלל וכלל, לא בכמות ולא באיכות.

ז. והנה, ההבדל בין תבואת השדה לפירות אילן בעבודת השם, הוא החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת בעלי תשובה, דעבודת הצדיקים היא כמו תבואת השדה, ועבודת בעלי תשובה היא כמו פירות אילן.

ביאור הענין:

צדיקים הולכים בדרך המלך, מלכו של עולם, וכל הנהגותיהם הן ע"פ שולחן ערוך, ולכן דומים הם לתבואת השדה, דכמו שבצמיחת תבואת השדה אין יגיעה ביותר ואין כ"כ דאגות, כך צדיקים, אין להם יגיעה ודאגות (מענינים של היפך כו'); לפני כל דבר שעושים, מביטים המה בשו"ע, או שאר ספרי קודש, והולכים לבטח דרכם. וכמו כן בטוחים הם בשכרם, דכיון שכל ימיהם היו כל הנהגותיהם במחשבה דיבור ומעשה ע"פ שו"ע, הרי בוודאי תתקיים אצלם הבטחת התורה "ונתתי גשמיכם בעתם"²⁴, שירד המטר, ובעתו דוקא, בזמן שצריכים אותה, ולא באיחור זמן.

משא"כ אצל בעלי תשובה יש ריבוי יגיעות ודאגות, שהרי אפילו על עשיית דבר שלא כפי הרצון פעם אחת בלבד, צריכים כבר לעשות תשובה, וכידוע²⁵ שבענין ה"רצון" אין התחלקות, כך שיש רק אפשרות אחת מבין השנים: או שהוא מקושר להקב"ה או שאינו מקושר, או שהוא מציאות לעצמו או שאינו מציאות לעצמו, ובמילא, אפילו אם פעם אחת עשה דבר כפי רצונו ולא כפי רצון העליון, הרי זה הוראה שהוא מציאות בפני עצמו ומתנהג כרצונו (וענין זה הוא גרוע יותר מעצם המעשה שעשה), וחייב לעשות תשובה על זה. ומזה מובן עד כמה בעלי תשובה הם בדאגה תמידית.

אבל לאידך גיסא, הרי דוקא בגלל זה שבעל תשובה הוא בתנועה של יציאה ממצבו, הנה בשעה שיוצא ממצבו, אפשר לדלג למעלה מכל סדר ההשתלשלות ולמעלה מכל מדידה והגבלה. וזוהי המעלה שבעבודת בעלי תשובה לגבי עבודת הצדיקים — שעבודת הצדיקים היא סוף

(24) ר"פ בחוקותי.

(25) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיא, ב. שג, ב. וראה גם המשך תרס"ו ע' תקכב. ועוד.

סוף במדידה והגבלה, אבל עבודת בעלי תשובה היא למעלה ממדידה והגבלה.

ולכן נמשלו בעלי תשובה לפירות האילן — כי כמו שצמיחת פירות האילן באה ע"י יגיעה גדולה ביותר, ויש בה דאגות כו', אלא שבגלל זה גופא הרי הצמיחה היא שלא לפי ערך כלל, כן הוא גם בבעלי תשובה, שעבודת התשובה היא אמנם ביגיעה רבה, אבל דוקא בגלל זה מגיעים הם למעלה יותר. וכידוע²⁶ שע"י התשובה נמשך חיות לאדם ממקום נעלה ועמוק יותר מהמשכת החיות ע"ד הרגיל, דמאחר שחטא ופגם ועבר את הדרך אי אפשר לו לקבל חיות מסדר השתלשלות, אלא צריך להמשיך חיות חדש מלמעלה מהשתלשלות.

וכמובא בחסידות²⁷ בפירוש הכתוב²⁸ "באור פני מלך חיים", שזהו כמשל "הנידונין להריגה ר"ל כשנפגעין במלך נמחל להם העונש והרי אין המלך מעיין כלל בדינו אם ראוי כו' רק שנמחל לו ממילא מפני שאין שם ענין הדין כו' וז"ע באור פני מלך חיים שזהו בחי' עצם הטוב", ומובן, שחיות זה הוא למעלה מהחיות שנמשך לו מצד חוקי והנהגות המדינה, אלא חיות זה הוא מפנימיות המלך, "פני מלך".

ח. ועפ"ז יובנו דברי הילקוט בחילוק שבין שלשת הזמנים דפסח שבועות וסוכות — דבפסח לא כתיב שמחה כי עדיין אין התבואה בפנים, ובשבועות נאמר שמחה פעם אחת "מפני שאז התבואה נכנסת בפנים", ורק בסוכות כתיב שלש שמחות לפי שגם "פירות האילן בפנים":

פסח ושבועות הוא ענין עבודת הצדיקים, אלא שבפסח הוא רק התחלת העבודה, ועדיין לא יודעים כיצד תהי' העבודה בפועל כו', ולכן, תורה שבכתב אינה יכולה לתבוע בפירוש ענין השמחה, ורק בתורה שבעל-פה יש ילפותא²⁹ שגם אז צ"ל שמחה, אבל לתבוע שמחה בפירוש — אי אפשר. משא"כ בשבועות, זמן מתן תורתנו — כבר ישנה עבודת הצדיקים בפועל, וזהו ש"התבואה נכנסת בפנים", כי עבודת הצדיקים היא כענין תבואת השדה כנ"ל, ולכן תובעים שמחה בפירוש. אלא שעדיין אין השמחה בשלימות, כיון שעבודת הצדיקים היא במדידה והגבלה.

(28) משלי טז, טו.
(29) ראה ירמיהו סקכ"ו.

(26) ראה לקו"ת אחרי כו', ג. ובכ"מ.
(27) סה"מ עת"ר ע' קח. המשך תער"ב
ח"ג אשכא. ועוד.

ואילו סוכות, שבא לאחרי יום הכפורים, שענינו עבודת התשובה³⁰, הוא ענין פירות האילן ברוחניות, ולכן השמחה אז היא בשלימות. ובזה מיושב גם המשך לשון הילקוט, שמתחיל בטעם שבעצרת כתיב רק פעם אחת שמחה "מפני שהתבואה נכנסת בפנים .. פירות האילן נידונין", וממשיך דבחג הסוכות "לפי שנטלו הנפשות דימוס ביום הכפורים", ורק אח"כ חוזר לענין ראשון "ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים" — שלכאורה תמוה, מדוע מפסיק באמצע ביאור מעלת חג האסיף (מצד אסיפת פירות האילן) בענין צדדי "שנטלו הנפשות דימוס" — וע"פ הנ"ל מובן, כי ענין אסיפת פירות אילן ברוחניות הוא הוא עבודת התשובה, ולכן ענין חג האסיף דחג הסוכות הוא המשך לענין "נטלו הנפשות דימוס ביום הכפורים" (שהיא עבודת התשובה דיום הכפורים).

ועפ"ז יובן גם דיוק לשון הילקוט "נטלו הנפשות דימוס", לשון פטור, היינו שיש על האדם חוב אלא שפוטרים אותו, והוא כמשנת"ל בענין "באור פני מלך חיים", שהוא החיים הנמשכים מהמלך עצמו שלמעלה מבחינת דין, וכך ע"י התשובה דיום הכפורים נמשך חיים חדשים מבחינת "פני מלך", וכנ"ל שע"י התשובה נמשך האור שלמעלה מסדר השתלשלות.

ואור זה בא בגילוי בחג הסוכות, וכמשנת"ל לעיל בהמאמר³¹, שיום כפור ענינו "כי בענן אראה"³², דענן הוא בחינת ההעלם שמצד עצמו, וביום כיפור הוא בדרך העלאה, ובחג הסוכות נמשך ההעלם העצמי למטה ע"י הסכך וד' מינים, ועי"ז נעשה ענין האסיף דפירות אילן בחג הסוכות.

ולכן עיקר השמחה היא בחג הסוכות שנאמר בו שלש פעמים שמחה — דבתלתא זימנא הוי חזקה³³, כמו בענין החזקה כפשוטו, שנעשה מוחזק בדבר ואינו צריך להכנס בטענות ומענות כו' (ואדרבה):

בדרגא נעלית ביותר צ"ל ענין הבכ" בדרך ממילא כו', כיון שזוהי כללות העבודה דיוהכ"פ (ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 208, ובהנסמן שם).

31) פ"ד (לעיל ע' 28).

32) אחרי טז, ב.

33) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

30) בנוגע לעבודת התשובה דיוהכ"פ, הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א המאמר "כל מי שאינו בוכה בר"ה ויוהכ"פ אין נשמתו שלימה" — דלכאורה אדרבה: מי שבוכה — הרי זה הוראה שיש לו על מה לבכות, אבל מי שאינו בוכה — יתכן שהסיבה לכך היא לפי שאין לו ענינים בלתי-רצויים שיצטרך לבכות עליהם? — אלא, שגם כאשר נמצאים

המוציא מחבירו עליו הראי³⁴), וכך בעניננו, שנעשים "מוחזקים" בהגילויים שלמעלה מסדר השתלשלות.

[לאחרי השקיעה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאלו שנטלו ידיהם לסעודה יאמרו "לחיים"].

* * *

ט. בהמשך להמוזכר לעיל בהמאמר³⁵ בענין סכך הסוכה שצ"ל קלוש כדי שיהיו כוכבים נראים מתוכה, והוקשה על זה למה נקט כוכבים דוקא, ולא שמש וירח — הנה קושיא זו מקורה במאמר של הצ"צ³⁶.

ומעולם הי' מוקשה לי דברי הצ"צ שמדייק הלשון "כוכבים" ולא שמש וירח — מהא דאיתא בירושלמי³⁷ על דברי המשנה "אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה כשירה", "בכוכבי חמה שנו", ונמצא, שלפי הירושלמי, הא ד"כוכבים נראין מתוכה" הוא אותו הענין דחמה.

וביותר מוקשה לפי התירוץ במאמר של הצ"צ, ששמש וירח הם מרקיע הד', וכוכבים הם מרקיע תמינאה שלמעלה מהשתלשלות, ובסוכה נמשך האור מרקיע תמינאה שלמעלה מבחינת חמה, ולכן צ"ל כוכבים נראין מתוכה — איך זה מתאים עם פירוש הירושלמי ד"כוכבים נראין מתוכה" היינו "כוכבי חמה"?

ויובן בהקדם הדיוק בדברי הטור³⁸ "וצריך שלא יעשה כסויי עד מאוד כדי שיהיו הכוכבים וניצוצי השמש נראין מתוכה", ששינה מלשון חז"ל³⁹ "כוכבי חמה" ונקט "ניצוצי השמש [חמה]" — דיש לומר, שבדיוק זה נעוץ החידוש, שעל ידו יתיישב גם מאמר הצ"צ, כדלקמן.

י. מבואר בהמאמר דכ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰ — על יסוד דברי הזהר⁴¹ (שהובאו⁴² בפירוש המילות לאדמו"ר האמצעי⁴³ ובהמשך תרס"ו⁴⁴)

(34) יומא ט, א. ועוד.

(35) ספ"א (לעיל ריש ע' 22).

(36) ראה אוה"ת דרושי סוכות ע' א'תשכד ואילך. וראה גם מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ד ע' א'רכח.

(37) סוכה פ"ב ה"ג.

(38) או"ח סתרל"א.

(39) בירושלמי שם. וכן בבבלי סוכה כב,

ב.

(40) ד"ה בסוכות תשבו תש"ד פט"ו —

שיצא לאור בקונטרס חודש תשרי השתא (נדפס לאח"י בסה"מ תש"ד ע' 35).

(41) ח"ב קלו, ב.

(42) (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבתי שחוק): מ"ש זוהר — יתכן שלא ראו בפנים, ולכן מציינים שמאמר הזהר הובא בחסידות, בדרושי אדמו"ר האמצעי, ובהמשך תרס"ו.

וע"ד מספרים אודות הגאון הרגז'ובי, שהתבטא פעם אודות הפסוק "ובני קורח לא מתו", שיודעו מדברי הגמרא בסנהדרין דף ק"י ע"א!

(43) מהדורא בתרא — ה, סע"ב ואילך.

(44) ע' רנו.

עה"פ⁴⁵ "השמים מספרים", "מנהרין ומנצצין" — שבענין הניצוצות ישנם שני ענינים:

(א) ניצוץ הוא מהות בפני עצמו. וזהו ביאור הלשון⁴⁶ "קירוב המאור אל הניצוץ", "ניצוץ" דייקא (ולא "אור"), כלומר, שקירוב העצמות ("מאור") הוא לכל אדם, גם למי שנעשה מהות בפני עצמו (נבדל מאלקות), שלכן נקרא "ניצוץ". ומטעם זה נשמות ישראל (בכלל) נקראות בשם "ניצוצות", לפי שנשמות נעשו מהות בפני עצמן, וכמ"ש⁴⁷ "בנים אתם להוי' אלקיכם", והרי בן הוא מהות בפני עצמו מן האב, שלכן יש נשמה אחרת וגוף אחר, וכך נשמות ישראל בירידתן למטה נעשו מהות בפני עצמן.

(ב) ניצוץ בא ע"י הפסק, והראי' מהלשון⁴⁸ "אורות המתנוצצים מכח"ב דאצילות", שענין ההתנוצצות הוא ע"י הפסק הפרסא שבין אצילות לבי"ע.

ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון הטור "ניצוצי חמה" (לא "כוכבי חמה"), דלשון ניצוץ פירושו, שהוא מהות בפני עצמו שנפרד מן האור — דהחמה — עד שהוא מציאות של חושך, אשר, ענין זה מתאים עם משנת"ל בהמאמר שכוכבים הם למעלה מהשתלשלות — דמאחר שנפרד מענין האור, אין זה ענין של גילויים, אלא המשכת בחינת ישת חשך סתורי⁴⁹, סתימו דכל סתימין⁵⁰, וזה נמשך ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא⁵¹, שעבודה זו מגעת למעלה מהשתלשלות, כי יתרון האור הוא מן החשך⁵² דוקא, שע"י שהחשך נהפך לאור נמשך מבחינת ישת חשך סתור, וכמבואר בארוכה בהמאמר⁵³.

יא. ועפ"ז יובן ג"כ מה שבמשנה איתא "כוכבים" סתם, ובירושלמי (בגמרא) מוסיף "כוכבי חמה":

ידוע הכלל⁵⁴ שהמשנה מדברת בדרך כלל והגמרא מבארת את דברי המשנה בדרך פרט.

(50) זח"ב פט, א. קמו, ב. וראה תקו"ז

בהקדמה (יז, א).

(51) ראה זח"א ד, א.

(52) ע"פ קהלת ב, יג.

(53) פ"ב ואלך (לעיל ע' 22 ואלך).

(54) ראה הקדמה לפיהמ"ש להרמב"ם

(ד"ה אח"כ ראה להסתפק).

(45) תהלים יט, ב.

(46) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא,

א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(47) פ' ראה יד, א. וראה תניא פ"ב.

(48) ע"ח שער כסה"כ פ"ה (במהדורא

תנינא) — הובא בסה"מ תש"ד שם.

(49) תהלים יח, יב.

ולכן: במשנה נאמר "כוכבים" סתם, שכולל הן כוכבים כפשוטו שהם מרקיע תמינאה (כמבואר בהמאמר⁵⁵), והן "כוכבי חמה"; ובגמרא (בירושלמי) נתפרש ענין זה בפרטיות יותר — שמעלה זו של כוכבים היא גם ב"כוכבי חמה", והיינו כפירוש הטור שהכוונה ל"ניצוצי חמה", שגם הם למעלה מבחינת חמה, כי אין זה אור החמה (שלמטה מבחינת כוכבים) אלא גדר ניצוץ, דאע"פ שבעבר הי' לו שייכות לאור, מ"מ, כיון שנעשה מהות בפני עצמו ונפרד מענין האור (כנ"ל בגדר "ניצוץ"), אין זה ענין של גילויים אלא המשכה שלמעלה מהשתלשלות, ולפיכך הרי גם זה בכלל "כוכבים נראין מתוכה", שזוהי ההמשכה דחג הסוכות שלמעלה מהשתלשלות.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שמי שרוצה יכול לפרוס מפה ולקדש, ומי שרוצה יכול לצאת י"ח קידוש].

* * *

יב. בשם סוכה יש שני פירושים הפכיים: א) סוכה על שם הסכך⁵⁶, שענין הסכך הוא — צל, העלם והסתר. ב) "שהכל סכים ביפי"⁵⁷, שהוא שם המעלה.

אמנם, אע"פ שלכאורה הם שני ענינים הפכיים, מ"מ, יש שייכות ביניהם, ועד שתלויים זב"ז, כדלקמן.

יג. ויש לבאר זה בהקדם ענין הלבושים:

ידוע⁵⁸, שענין הלבושים נתחדש לאחרי חטא עץ הדעת, שמזה מובן שלבושים הוא ענין של ירידה.

וכידוע מ"ש הרמב"ם⁵⁹ בתירוץ הקושיא: כיצד יתכן שע"י החטא נתוסף דעת אצל אדם וחווה (שהרי קודם החטא נאמר⁶⁰ "ולא יתבוששו", ואחרי החטא נאמר⁶¹ "ותפקחנה גו' וידעו גו'") — לפי שקודם החטא היו כל עניניהם אלקות, ולכן לא הי' ענין של בושה בעומד ערום, דכמו שאין יהודי מתבייש עם ציצית תפילין והדומה, כך לא היתה בושה

55) פ"ד (לעיל ס"ע 27). וש"נ.
 56) ראה פרש"י סוכה ב, א (ד"ה ושחמתה), יב, א (ד"ה כשרין).
 57) מגילה יד, א. הובא בפרש"י עה"ת נח שם.
 58) בראשית ב, כה.
 59) מו"נ ח"א פ"ב — הובא באוה"ת שם.
 60) בראשית ב, כה.
 61) (61) שם ג, ז.
 62) ראה אוה"ת דרושי סוכות ע' א'תשטו.

בענין זה כו', משא"כ לאחר החטא נתחדש הענין ד"יודעי טוב ורע"⁶², ומכיון שישנה גם מציאות של רע, לכן נעשה ענין הבושה, והיו זקוקים ללבושים.

וכיון שענין הלבושים הוא ירידה, לכן מצינו אצל הנביאים "ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא"⁶³, כי, הנביא בשעת נבואתו מתעלה למדריגת אדם הראשון קודם החטא⁵⁸.

אמנם, אעפ"כ, בהכרח לומר שיש גם מעלה בענין הלבושים. וע"ד המבואר⁶⁴ לענין חטא העגל, דאע"פ שזהו"ע של ירידה, מ"מ, דוקא עי"ז נעשה אח"כ "כפליים לתושי"⁶⁵, דלולא החטא לא היו רק חמשה חומשי תורה בלבד⁶⁶, ולאחרי החטא נעשה "כפליים לתושי". וכמו"כ הוא בענין חטא עץ הדעת [כידוע שחטא העגל הוא אותו הענין דחטא עץ הדעת ושרשו מחטא עץ הדעת], דעם היותו ענין של ירידה, מ"מ, יש בזה גם מעלה, ובמילא מובן שיש מעלה גם בענין הלבושים (שנתחדשו לאחרי החטא).

ויש לבאר המעלה שבלבושים ע"פ משנ"ת בהמאמר⁶⁷, שדוקא על ידי הבירור די"א סממני קטורת, שיש בהם ענינים של היפך כו', מגיעים להעלם שמצד עצמו, בחינת ישת חושך סתרו. וזהו ענין צל סוכה, שבהעלם ד"צל" נמשך בחינת ההעלם שמצד עצמו, סתימו דכל סתימין. ויש לומר שעד"ז הוא המעלה שבענין הלבוש (שנתחדש אחרי החטא), שהוא דבר המעלים ומסתיר, שדוקא ע"י ענין הלבושים מגיעים לבחינת ההעלם שמצד עצמו.

יד. ועפ"ז יש לבאר גם השייכות דשני הפירושים בשם סוכה, דאע"פ שלכאורה הם הפכיים, הרי באמת שניהם מתאימים ותלויים זה בזה:

פירוש הא' שבסוכה, מלשון סכך, מורה על דבר המעלים ומסתיר. אבל, מצד זה גופא נעשה פירוש הב', "שהכל סכים ביפי", המורה על גילוי נעלה ביותר (ע"ד המעלה שבלבושים), וכמשנ"ת בהמאמר⁶⁸ שע"י הסכך מגיעים לבחי' סתימו דכל סתימין.

(65) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

(66) נדרים כב, ב.

(67) פ"ג (לעיל ע' 26).

(68) פ"ד (לעיל ע' 27).

(62) שם, ה.

(63) שמואל"א יט, כד.

(64) ראה המשך תרס"ו ע' פו ואילך.

ועוד.

טו. עפ"ז יש לבאר דיוק בלשון חז"ל הנ"ל שהסכך צ"ל באופן ד"כוכבים נראין מתוכה" (ולא "בתוכה")⁶⁹:

לכאורה אינו מובן: הסכך אינו מגלה ופועל שיהיו ה"כוכבים נראין", אדרבה, הסכך הוא דבר המעלים, ויכול להיות שיעלים גם על הכוכבים, ולזה ישנו הדין שאין צריך להיות העלם הסכך באופן כזה שיעלים גם על הכוכבים. וא"כ, כיצד מתאים הלשון "כוכבים נראין מתוכה", שמשמעותו היא שהכוכבים נראים "מתוך" הסכך, היינו, שהסכך פועל שהכוכבים יהיו נראים?

— ע"פ נגלה אין ביאור לדיוק זה, כי לפי פשטות הענינים אין הסכך פועל שום גילוי, אדרבא, הסכך הוא דבר המעלים, והדין שצ"ל "כוכבים נראין" הוא היפך ענין הסכך, היינו, שלא יהי' ריבוי סכך כ"כ עד שיעלים על הכוכבים.

אבל ע"פ חסידות אתי שפיר לשון "כוכבים נראין מתוכה" — כי הסכך פועל ענין חיובי, וכמשנ"ת בהמאמר⁷⁰, שהסכך פועל ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות, שזהו ענין הכוכבים, שהם ברקיע תמינאה שלמעלה מהשתלשלות.

טז. וביאור כללות ענין הנ"ל בעבודה:

אמרו רז"ל⁷¹ "לא יגעת ומצאת אל תאמן", שמוכרח להיות ענין היגיעה.

אמנם, ישנם הטוענים — מדוע צריכים יגיעה, ומדוע אי אפשר לחיות "חיים קלים" [כפי שאומרים באמריקא: "א גרינגע האָרעוואַניע"]; הוא טוען שיש לו ראש טוב, יש לו עשירות, ללא דאגות הפרנסה וכו', ומהו הצורך ביגיעה?

אך הענין הוא — שהקב"ה רוצה לתת לישראל לא רק גילויים אלא העלם העצמי.

בשביל "גילויים" — אמנם לא היו צריכים ליגיעה, אבל היות שהקב"ה לא מסתפק בכך שיהיו לבני ישראל גילויים בלבד, אלא הוא רוצה לתת להם גם העלם העצמי, הנה כדי לקבל העלם העצמי צריך להיות ענין היגיעה דוקא, כי, גם יגיעה הוא ענין של העלם, ובמילא

69) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 231 בשוה"ג
70) מגילה ו, ריש ע"ב.
הא' להערה 40.

ע"י יגיעה — אפילו יגיעה קטנה, כמאמר⁷¹ "פתחו לי כחודה של מחט"
— "לוקחים" העלם העצמי (כנ"ל בענין צל ולבושים).

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכת המזון על הכוס, ואח"כ אמר
שעכשיו אי אפשר לחלק מ"כוס של ברכה", כיון שצריכים לעשות קידוש
תחילה, ואמר שישלח ה"כוס של ברכה" עבור התוועדות].



71 ראה שהש"ר פ"ה, ב.